

УДК 930.25 (477.54) *Іванська*

Т. В. (м. Харків)

ЗБЕРІГАНІ НАРОДНОЇ ПАМ'ЯТІ

Дослідник торкається надзвичайно важливої проблеми в історико-краєзнавчому русі, зокрема розкриває участь у ньому архівних працівників Харківщини.

Ключові слова: скарбниці пам'яті, товариство, архіви, фонди, краєзнавство.

Серед барвистого розмаїття професій є професія «архівіст», або як її називали в давнину, «архіваріус». Ці два слова мають спільний корінь «архів». Саме з нього починається минуле, сучасне і майбутнє всього людства.

«Архів» у перекладі з грецької і латинської є урядовий будинок, "присутствене" місце. Виникнення архівів пов'язано з появою писемності та утворенням держав. Писані документи офіційного і приватного характеру набули поширення вже в період Київської Русі. Вони зберігалися в скарбницях при князівських дворах, боярських садибах, монастирях і церквах. У XVI ст. центральні і місцеві урядові установи мали власні сховища документів, а на початку XVIII ст. архіви було відокремлено від поточного діловодства установ і передано під нагляд службових осіб-архіваріусів. Так починала зароджуватися архівна справа в Україні.

Одним з давніх і найвідоміших архівів України є Державний архів Харківської області. У жовтні 2005 року він відзначатиме 125-річницю заснування. Історія архіву бере початок з 1880р., коли членами історико-філологічного товариства Харківського університету було створено Харківський історичний архів. Очолив його видатний історик і етнограф, професор Харківського університету Д.І.Баталій. Основу архіву склали справи ліквідованих установ Лівобережної та Слобідської України, зібрання приватних осіб.

У статусі обласного архів працює з 1932 р., а 1941р. він отримав назву Державного архіву Харківської області, яка зберігається за ним і сьогодні.

Під час Другої світової війни найцінніші документи архіву в кількості 40 тис. справ і науково-довідковий апарат були евакуйовані до Златоуста, решта фондів і справ залишилися у Харкові. У роки німецької окупації міста велика кількість документів вивезена до Німеччини або була знищена. Це документи Харківського університету, медичного інституту, дореволюційних установ тощо.

Сьогодні Державний архів Харківської області, за кількістю і значенням документальних матеріалів, є одним з найбільших обласних архівів в Україні. В його архівосховищах, площа яких складає 3837 м², зберігається 4674 фонди,

які налічують близько 2,5 млн. справ, що охоплюють період з 1739 до 2003 рр. Серед цих документів є і унікальні: родословні книги дворян Харківської губернії, у тому числі і відомого українського письменника Г.Квітки-Основ'яненка, лист російського композитора М.Глинки, автограф Л.Толстого та інше. В архіві зберігається також 35054 одиниці фотодокументів. Документи відображають політичне, економічне, соціальне і культурне життя Харківщини. Все це багата історична спадщина українського народу.

Роботу архіву забезпечують 67 співробітників, переважно жінки. Це спеціалісти, що закінчили історичний факультет Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна чи Московський історико-архівний інститут. Всі вони є по-справжньому відданими архівній справі.

Чим же займається архів? Основними напрямками роботи архіву є забезпечення зберігання і обліку документів, надання методичної допомоги районним і відомчим архівам, науково-довідкова розробка фондів, створення науково-довідкового апарату, виконання запитів тематичного і соціально-правового характеру, які надходять від органів державної влади і управління, народних депутатів України, від установ, організацій та окремих громадян України та зарубіжних держав.

Активну участь беруть фахівці архіву в популяризації історичних документів. Колективом архіву готуються статті та збірки документів, які публікуються в газетах, організуються тематичні виставки документів, проводяться радіо- і телепередачі.

В архіві працює читальний зал і науково-довідкова бібліотека, в якій є унікальні друковані видання XIX ст., література з історії Харківщини. Користувачі архіву - люди з різних сфер діяльності: науковці, викладачі і аспіранти багатьох вузів, робітники культури, краєзнавці, студенти. На підставі архівних документів та за допомогою працівників читального залу вони готують монографічні і дисертаційні дослідження, статті, публіцистичні виступи.

В архіві проходять практику студенти історичного факультету Харківського національного університету, Харківської державної академії культури та інших вищих навчальних закладів.

Summary;

The scientist takes up very significant points in the regional geography movement. In particular he shows the participation of archive staff of Kharkiv region.

Key words: treasures of memory, society, archives, funds, regional geography.